

PSYCHOLOGIA MODLITWY

Spojrzenie naukowe

Kevin L. Ladd
Bernard Spilka

Przekład
Marek Chojnacki

Wydawnictwo WAM ■ Księża Jezuici
Kraków 2014

Przedmowa

Jest to książka o psychologii, o psychologii religii, nie zaś o religii jako takiej. Przedmiotem naszych analiz są ludzie; koncentrujemy się na psychologii modlitwy, uznając ją za jedno z ważnych, jeśli nie najważniejszych, zachowań religijnych, w jakie angażują się ludzie wierzący. Modlitwa jest czynnością ściśle związaną z takimi istotnymi tematami i nurtami psychologii głównego nurtu, jak motywacje, poznanie, osobowość i psychologia społeczna. Dlatego stanowi ona ogromnie interesujące zjawisko dla psychologów.

Teologią i religią w jej wymiarze instytucjonalnym zajmujemy się tu w tej mierze, w jakiej wpływają one na wierzenia, doświadczenia, myśli i działania ludzi. W sposób szczególny interesują nas zatem te zachowania modlitewne, poprzez które ludzie starają się utożsamić, nawiązać kontakt i wpłynąć na siebie samych, na innych i na swego Boga. Około 97% Amerykanów twierdzi, że modlą się przynajmniej raz w tygodniu; nawet niektórzy ateści przyznają, że także się modlą (General Social Survey, 2008). Inne współczesne źródło, powołując się na wcześniejsze sondaże Instytutu Gallupa, szacuje liczbę osób modlących się przynajmniej raz w roku na 90% (Delany, Miller i Bisono, 2007). Tak powszechne zjawisko musi mieć ogromne znaczenie indywidualne i kulturowe.

Psychologowie piszą o modlitwie już od ponad wieku. Jednakże dopiero w latach osiemdziesiątych dwudziestego wieku zaczęto prowadzić liczne, systematyczne i obiektywne badania w tej dziedzinie. Ich ilość, jak się wydaje, znacząco rosła także w kolejnych dekadach. Kłasyk już w tym zakresie badania, które przeprowadził Brown (1994), kreśląc zarys analizy zjawiska, straciły dziś gwałtownie na aktualności ze względu na lawinowy przyrost publikacji na wspomniany temat.

Naszym zamiarem jest stworzenie wstępnego psychologicznego, naukowego ujęcia zachowań, które, zdaniem niektórych, są z natury

nienaukowe. Choć jednak podkreślamy „psychologiczny” i „naukowy” charakter naszych rozważań, zdajemy sobie sprawę z tego, że niemożliwe jest całkowicie niewartościujące ujęcie modlitwy, w pełni abstrahujące od jej religijnego charakteru. Wątki teologiczne i przekonanie o boskim natchnieniu uwzględniamy jednak tylko o tyle, o ile są one istotne z punktu widzenia teorii psychologicznej, przekładalnej na badania empiryczne.

Krótko mówiąc, naszym celem jest przede wszystkim wykazanie, w jaki sposób badania nad modlitwą wpisują się w najważniejsze tematy współczesnej psychologii i jak ważne jest, by uczeni dostrzegli wielowymiarowość modlitwy i samego jej aktu. Ujęcie to umożliwia rozpoznanie trwającego całe życie procesu rozwoju modlitwy oraz istotnej roli, jaką pełni ona w naszych zmaganiach z problemami życia. Zadanie, jakie sobie wyznaczaliśmy, jest oczywiście kontrowersyjne, zarówno z punktu widzenia psychologii, jak i samej metody naukowej. Nie uciekamy od kontrowersyjnych zagadnień i pytań. Przyjąwszy ten punkt widzenia, zgadzamy się z poglądem, który wyraził Dostojewski w *Braciach Karamazow*, pisząc, że „modlitwa to nauka”¹.

¹ F. Dostojewski, *Bracia Karamazow*, tłum. W. Wireński, Zielona Sowa, Kraków 2010, s. 206 (przyp. tłum.).